

Ահա ձեզ «կաշառուած մամուլը».

Երբ հայոց թերթում
Ներքող եմ կարգում
Տըզրուկ աղալի անուան ու փողին,
Իսկոյն իմ մըտքում
Մի հարց է ծագում.
«Թերթը ո՞րքան է ստանում տողին...»:

Իսկ «Հայկական բանակում» պատկերը այսպէս է նկարագրում պ. Ծատուրեանը.

— Մի՛տք, իմաստ չը կայ ձեր գրութեանում...
«Բայց դուք, ո՞վ պարոն, փաստե՛ր չէք բերում...
— Փաստե՛ր էք ուզում. համեցէ՛ք, իսկոյն,—
Ձեր քիթը մեծ է, ձեր դէմքը—դժգոյն,
Սէքերնիդ՝ ակնոց, միրուքնիդ՝ երկար...
Ըստ լօգիկայի՝ դուք շատ էք տըխմար...
«Բայց դո՞ւք... ով պարոն, մի՞թէ կարող էք
Ողջամիտ դատել, երբ գիշեր ցերեկ
Թութուն էք քաշում—ձեր փոքրիկ քրթից
Ծուխն է անպակաս, զուրկ էք և միրքից...
Դո՛ւք էք տըխմարը՝ ըստ լօգիկայի,
Եւ ընթերցողն էլ այդ կը վըկայի»...

Առակները թարգմանուած են Զօրիանի, Լաշամբօղի, Գեղբերի, Բատիսթօնի և այլն առակներից:

Առհասարակ հասարակական ցաւերի մօտով հանգիստ չէ կարողանում անցնել մեր բանաստեղծը և նրա «Գրչի հանաքներ» տակ դժուար չէ նկատել վիշտ և թագուն արտասուք... Տխուր է և այն ժպիտը, որ երևում է գրքի չապկի վրայ նկարած աղջկայ երեսին: Ի դէպ, պ. Սուրէնեանցի նկարած այդ գլուխը բաւական տարօրինակ է իր մեծութեամբ և մազերի խտութեամբ...

Կասկած չը կայ, որ այս չքեղ հրատարակուած գրքոյկը սիրով կ'ընդունի մեր ընթերցող հասարակութիւնը:

Լ. Ս.

28) ԲԺՊ. ՎԱՀԱՆ ԿՐԺՐՈՒՆԻ. Վառ ցաւ (պատկերազարդ),
Թիֆլիս, 1901 թ., գինն է 6 կոպ.

Այս գրքոյկը Պետերբուրգի հայ ուսանողութեան հրատարակութիւնն է և կազմում է բժպ. Վահան Կրժրունու ձեռնարկած «Բժշկի գրոյցներ» սերիայի № 2: Գրքոյկը, յարգելի հեղինակի միւս հրատարակութիւնների նման, կազմուած է պարզ

և մատչելի լեզուով 32 փոքրագիր երեսների մէջ ընթերցողը ստանում է ամփոփ տեղեկութիւն սիֆիլիս կամ «վատ ցաւ» հիւանդութեան մասին. նա խմանում է թէ ինչ բան է վատ ցաւը, ինչպէս են մարդիկ վարակում այդ ցաւով, ինչպէս է սիֆիլիսը տարածւում գիւղերում, որոնք են վատ ցաւի նշանները, ինչպէս մարդ պիտի պահպանի իրան վատ ցաւից և, վերջապէս, թէ սիֆիլիսոտը երբ կարող է ամուսնանալ: Գրքովը զարգարուած է 8 հատ նկարներով, որոնք ներկայացնում են խոցեր մարմնի զանազան մասերում: Ափսոս որ նկարները այնքան էլ պարզ և աջողուած չեն: Ցանկալի էր, որ հեղինակը խօսելով վատ ցաւի նշանների մասին (երես 15), պարզէր պինդ շանկրի և փափուկ շանկրի տարբերութիւնը, այլապէս ընթերցողի հասկացողութեան մէջ վատ ցաւի նկատմամբ բաց տեղ է մնում:

«Վարակուելուց (այսինքն թոյնը մի տեղ դիպչելուց) մի քանի օր անցած, ասում է հեղինակը, այն տեղում, որտեղ թոյնը ընկել է, դուրս է գալիս ոսպի մեծութեամբ խոցիկ»: Այդ կարելի է ասել միայն փափուկ շանկրի մասին, իսկ պինդ շանկրը, որի հետեանք է սիֆիլիսը և որին պիտի վերաբերէր վերև բերած կտորը, ինչպէս յայտնի է, երևում է վարակուելուց 3—6 շաբաթ անց: Բայց գուցէ այդ տպագրական սխալ է: Ի՞նչ ասել կ'ուզի որ ժողովրդի մէջ այս գրքուկի տարածուելը շատ և շատ ցանկալի է:

ԲԺ. Գ. Ս.

29) ԱՆԴՐԱՆԻԿ. Տ(Գ)ԷՐՍԻՄ. Ճանապարհորդութիւն եւ «եղագրութիւն»: Հրատարակութիւն Թիֆլիսի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան. Թիֆլիս, 1901. 237 եր. 80/, գինը 75 կոպէկ:

Էրզրումի, Դիարբէքիւրի և Սարբերդի մէջ տեղ բարձրացած է մի խորհրդաւոր լեռնաշխարհ, Դէրսիմը: Մինչև այժմ էլ նա մի անձանօթ երկիր է, մինչև այժմ էլ թիւրքաց իշխանութիւնը չէ հաստատուել այդ ազատ բարձրութիւնների վրայ, թէև շատ անգամ են թիւրք զօրքերը թնդանօթներով արշաւել այնտեղ ազատասէր դէրսիմցուն ընկճելու և Ստամբուլին հպատակեցնելու համար:

Սորհրդաւոր է Դէրսիմը իր անյայտութեամբ: Ի՞նչ կայ այդ անմատչելի բարձրութիւնների վրայ—չատերին չէ յայտնի, թէև եւրոպացի մի քանի ճանապարհորդներ (օր. Տէյլօր) աշխատել են, որքան հնարաւոր է, ուսումնասիրել այդ լեռնաստա-